

Forord

Denne oppgaven tar for seg problemstillingen ”Hvilken plass har IKT og sosiale medier i morgendagens norskundervisning?”. Med dette som utgangspunkt, har jeg drøftet sentrale temaer som etikk, tilpasset opplæring og lærebøker med mer. Oppgaveteksten tar for seg fordeler og ulemper ved bruken av IKT i norskundervisningen, og konkluderer med at den bør ha en selvfølkelig plass der det er hensiktsmessig. Barn og unges mediebruk er et stort tema og det var en vanskelig oppgave å finne en passende problemstilling. Her var det god hjelp å hente i samarbeidsgruppen. Vi diskuterte frem og tilbake, og kom til slutt frem til at det ville være hensiktsmessig å koble problemstillingen opp mot et undervisningsfag. Dette for å gjøre oppgaven så relevant som mulig. På denne måten vil det også være muligheter for å teste ut litt av det jeg har jobbet med nå i praksisperioden. Ellers har gruppearbeidet fungert godt med veiledninger i en chattegruppe.

Grunnet oppgavens omfang er det mange aspekter som kun har blitt behandlet overfladisk, samt en del temaer som har måttet utelates. For eksempel hadde det vært interessant å fordype seg mer i Vygotskij sin teori om det sosiokulturelle læringsprinsippet på nett, noe oppgaven i liten grad utforsker. Når det er sagt har dette vært en veldig interessant oppgave å arbeide med. Jeg har gjort meg mange tanker om egen praksis og har fått en større iver etter å prøve ut ulike aspekter i undervisningssammenheng. I utgangspunktet var jeg av oppfatningen at sosiale medier ikke hadde noen plass i skolen, men har etter arbeidet med denne oppgaven forandret mening noe på dette punktet. Det skal bli interessant å se hvilke andre etablerte sannheter dette studie kan forandre på videre.

Hovedoppgaven : Barn og unges mediebruk - en arena for læring?

Innledning

”Tavlen, den viktigste læringsteknologien, ble oppfunnet i USA på 1800-tallet(...)”(Krokan, 2012, s. 15.) Det er et tankekors at ca300 år etter, er tavlen fortsatt det viktigste læringsmiddelet i mange klasserom. De fleste skoler har en politikk som utestenger sosiale medier totalt, og mange legger i liten grad til rette for digitale hjelpemidler. IKT er i vinden som aldri før og vi ser stadig endringer i samfunnet. På mange måter er dagens samfunn også et e-samfunn, og denne digitale verden vil møte elevene våre i stadig større grad. Verden

forandrer seg, noe som gjør at skolen også gjennomgår en forandringsprosess. Spørsmålet er dog hvordan gjøre dette på en hensiktsmessig måte. I denne artikkelen skal vi derfor se nærmere på problemstillingen: Hvilken plass har IKT og sosiale medier i morgendagens norskundervisning?

IKT og sosiale medier – Samfunnspåvirkning

Vi vet lite om hvordan morgendagens samfunn kommer til å se ut, men vi kan med stor grad av sikkerhet slå fast at IKT og sosiale medier vil være en vesentlig del av hverdagen.

Teknologi som tilkommer får ofte ringvirkninger uante steder i samfunnet (Krokan, 2012, s. 21.) Med dette utgangspunktet er det en stor utfordring å utforme morgendagens skole.

Dybdelæring og tverrfaglighet, samt kritisk tenkning og refleksjon vil være fokuset fremover (Udir, 2018). Norge som nasjon, med en usikker fremtid i møte, trenger unge som kan tenkte selvstendig og stille kritiske spørsmål, fremfor å pugge årstall og absurde fakta. Dette underbygger June Breivik slik: *"Informasjon og kunnskap har gått fra å ha lang holdbarhet til å bli ferskvare. Dette har en rekke implikasjoner som fundamentalt endrer en rekke av våre institusjoner og samfunnsstrukturer. Det er også en økende utfordring å klare å manøvrere i et slikt farvann."* (Breivik, 2015, s. 19) *"Memorering av fakta blir mindre viktig, men evne til å forstå, søke og resonere blir mer viktig."* (Breivik, 2015, s. 31) Ut ifra dette perspektivet har det vokst frem en ny læringsteori, Konnektivismen. Denne går ut på at det ikke kun er informasjonen du innehar som bestemmer hvor kunnskapsrik du er, men også hva du har muligheten til å finne ut av gjennom ditt personlige læringsnettverk (Krokan, 2012, s. 131-132.). Dette er for mange mer sammenlignbart med dagens situasjon. De fleste har en smarttelefon med oppkobling til internett og kan få svar på hva en de måtte lure på i løpet av noen få sekunder. Det kan derfor argumenteres med at det ville være mer hensiktsmessig å benytte tiden i klasserommene på å lære elvene god kildekritikk.

Identitetsskaping

På den andre siden skal norskfaget i skolen inneholde mange andre faktorer en digital kompetanse. Det skal blant annet bidra til identitetsutveksling, kulturforståelse og dannelses. Dette skal legge til rette for deltakelse i samfunnet og forberede på fremtidig arbeidsliv (utdanningsdirektoretat, 2013, s.1). Det kan diskuteres om deler av kulturarven vil forsvinne, og om det vil bli færre broer mellom generasjonene dersom all undervisning skal omhandle eller basere seg på IKT og/eller sosiale medier. Mange vil nok argumentere for, at blant annet

Henrik Ibsen og Camilla Collet, verker skal leses i originalformat. Og muligens er det kanskje en del av den tidligere nevnte kulturarven å ha kjennskap til ”de fire store” uten at dette må Googles.

Videre påstås det at *”For å delta og forstå internett må man lære seg språket og kulturen, på samme måte som hvis man skal delta i og forstå samfunnet i et fremmed land.”* (Post- og teletilsynet, 2011, s. 55). Det kan derfor også argumenteres med, at norskundervisning med utgangspunkt i IKT, vil være minst like identitetsskapende for mennesket i dagens samfunn. *”På nettet kan man teste sine meninger, lære å diskutere og argumentere for det man tror på.”*(Post- og teletilsynet, 2011, s. 55) Med andre ord vil det jo også her være store muligheter for å danne egen identitet gjennom samspillet med andre. Merk også at mange av disse verbene kan finnes igjen i dagens læreplan i norsk, LK-06. Nå skal vi bevege oss bort fra det store spørsmålet om identitetsutvikling og heller se litt på de mange mulighetene som ligger i bruken av IKT.

Uante muligheter?

Mange undervisningsinstitusjoner har stengt tilgangen til sosiale medier i skoletiden og utelukker dette totalt fra skolens praksis, dette grunnet i oppfattelsen at disse virker forstyrrende for undervisningen (Krokan, 2012, s. 70). Det kan gi mening når *”Forskning viser at vi er genetisk disponert for å bli avbrutt i våre gjøremål (...).”*(Krokan, 2012, s. 187.) Problematiske blir det igjen, når vi vet at sosiale medier er konstruert slik at de tjener penger på å distrahere oss med reklame og lignende. Forskning forteller oss også, at elever som surfer på nett under forelesninger husker mindre, og derfor også sitter igjen med mindre læringsutbytte (Krokan, 2012, s. 106).

Det har ikke vært mulig å oppdrive forskning på undervisning som skjer PÅ sosiale medier. Breivik poengterer at det finnes lite forskningsresultater på bruk av digitale verktøy og sosiale medier i skolen, fordi slik forskning ofte er praksisbasert og det finnes lite god praksis å forske på i dagens skole. Skolen fokuserer ofte på det kjente og forutsigbare og derfor er det lite rom for utvikling og innovasjon (2015, s.63). Dog fortelles det om en lærers erfaring i Arne Krokan sin bok. *”I stedet for å be elevene lukke facebook snudde hun opplegget for en time og ba dem skrive på nynorsk nettopp på fjesboka. Plutselig ble de opptatt av å skrive nynorsk, for nå kom jo alle vennene deres til å se det.”* (2012, s. 71) For disse elevene var det

svært motiverende at de kunne arbeide på en plattform de kjenner til og benytter daglig. Muligens må lærere bli flinkere til å tenke litt utenfor boksen slik det fortelles om her, for å øke motivasjonen. Vi vet at barn naturlig vil gå til internett for å lære nye ting, eks Youtube for å lære å spille gitar eller finne oppskrifter (Krokan, 2012, s. 189.). Og undervisning på elevenes premisser vil både virke motiverende slik vi nå har sett et eksempel på, og være hensiktsmessig da elevene uansett tilbringer mye tid på disse arenaene- og derfor vil få nyttig informasjon.

Videre er det et faktum at store deler av barn og unges lese- og skrive trening skjer i form av tekstmeldinger, chatter, blogger og lignende. Derfor vil det kunne argumenteres for at norskfaget har et særlig ansvar på disse arenaene. Hvorfor ikke be elevene lage en blogg eller en Wiki side sammen? Samskriving er en avansert måte å skrive på, som krever en annerledes skrivekompetanse enn den som benyttes i tradisjonell undervisning. Elevene får muligheter til å endre, kommentere og vurdere andres arbeid, og skrivearbeider uten en reell mottaker vil bli minimert (Krokan, 2012, s. 81).

Cook og Finlayson hevder at differensiering (TPO) er enklere å få til ved hjelp av digitale hjelpemidler (2003, s. 120). Det finnes mange gode eksempler på "apper" og dataprogram som er utviklet med tanke på dette. For eksempel Grapho-game som er et norskspill utviklet av lesesenteret i Stavanger. Dette spillet er bygget på den behavioristiske tenkemåten hvor du skal bevege deg rundt i en verden, samle poeng og samtidig lære å lese. *"Det virker motiverende for å styre atferd, og ofte fører de også til at spillerne søker større intellektuelle utfordringer og at de bruker mer tid på å løse oppgavene."* (Krokan, 2012, s. 121.) Arne Krokan oppsummerer fenomenet med IKT og TPO fint slik: *"Når det blir slik at det ikke lenger bare er læreren som går gjennom nytt stoff på tavlen, men en finner dette utenfor klasserommet uavhengig av lærer og skole, blir det også lett at en går fra å lære i samme tempo til å lære i eget tempo."* (2012, s. 65.)

Tradisjonell undervisning kan også suppleres med for eksempel videobruk for å sikre TPO. For eksempel kan små videosnutter, som viser morfemanalyse, være til stor hjelp for elevene. Disse kan spilles av utallige ganger og i ulik hastighet, noe som igjen kan lette arbeidsmengde for lærerne. *"Det kan hevdes at videoer er upersonlige og overvurdert som læringsverktøy på grunn av det ikke-personlige formatet i forhold til det samspillet som skjer i forelesningen."*

(Breivik, 2015, s.120) Det er dog ikke sagt at videoundervisning ikke kan være et supplement. Læreren kan også være mer tilstede ved bruk av sosiale medier, et eksempel er TEAMS som blir benyttet i Sandefjord kommune, hvor elevene kan chatte med lærerne sine om de for eksempel har spørsmål angående lekser. *"I mange klasserom er det ikke alltid mulig for lærere å bruke mye tid på å arbeide med enkeltelever. (...)vi oppfatter andre elever, datamaskinen og programvaren som støtteelementer til undervisningen."* (Cook & Finlayson, 2003, s.137)

IKT vs lærer

"Det er faktisk ikke helt innlysende at læreren er den viktigste ressursen for å kunne lære noe, og at lærebøkene er like nødvendige lenger." (Krokan, 2012, s.5.) *"Nye digitale tjenester gjør at vi kan samarbeide på andre måter enn før, og ikke minst at vi kan lære på andre måter enn før.... Da jeg selv hadde gjort en feil i et regneark, publiserte jeg den gale formelen på twitter med spørsmålet om noen kunne hjelpe. Og i løpet av et minutt kom hjelpen fra Frøydis Hamre, @kjemikeren på Twitter."* (Krokan, 2012, s.12.) Dette er jo det sosiokulturelle læringsprinsippet i praksis. Når klassestørrelsene er så store at læreren ikke rekker over alle elevene som trenger det, er dette kanskje en metode? Dog vil det være svært vanskelig å kvalitetssikre disse tilbakemeldingene. Men, *"Bruker man web 2.0 til kommunikasjon, er det mye pedagogisk merverdi å hente. Sosial programvare gir unike muligheter for utstrakt samarbeid i læringsprosessen. E-læringens bruk av kommunikasjonsteknologi fjerner barriere i tid og rom slik at kommunikasjon på tvers av geografiske og tidsmessige skiller er mulig. I det tradisjonelle klasserommet er timen ofte slutt akkurat når diskusjonene begynner å bli virkelig interessante."* (Engvig, 2010, s.47) Mange lærere har også oppdaget dette aspektet ved sosiale medier. I små kommuner kan det være vanskelig å finne et læringsfelleskap innenfor sitt fagfelt på de respektive skolene. Dette kan løses via sosiale medier. Eksempelvis er det mange inspirasjonsgrupper på Facebook hvor lærere kan dele undervisningopplegg og inspirere hverandre. Rett og slett et fagfellesskap på nett. (Breivik, 2015, s.65.)

Filtermaskiner og lærebøker

De store sosiale mediene fungerer som en "filtermaskin". Det vil si at de velger ut innhold å vise deg etter hva du har søkt på. Og etter hvilke venner de mener er mest innflytelsesrike på deg (Krokan, 2012, s. 54.) Dette fører til at innholdet på slike sider ofte kan bli ensprede.

Dog er det mye billigere å kjøpe bøker og lignende på nett. E-bøker trenger ikke å printes opp og kan derfor kjøpes til en brøkdel av prisen. Derfor vil det være muligheter Muligheter for skolen å ta i bruk flere lærebøker. *"Noe av det siste jeg så, var for eksempel at de nylig har funnet en ny kjerne i jorden. Altså må naturfagslærebøkene skrives om. En lang og krevende prosess, hvis det er læremiddelet en benytter. Tilsvarende hensyn til hvor mange planeter solsystemet har- er Pluto en planet eller ikke?"* (Breivik, 2015, s.30) Vi ser altså at lærebøker på nett kan være en god ide, men *"Dersom utdanningen bygger på prinsippene til google, med personlig tilpassete læringsutfordringer, er Facebooks sosial graph, hvor dine venner rater materialet du velger, risikerer vi da å snevre in kompetanse i stedet for å utvide det?"* (Breivik, 2015, s.102-103)

IKT som GRF

Digital kompetanse som grunnleggende ferdighet handler i stor grad om å kunne benytte seg av IKT i de tilfellene det er hensiktsmessig. *"Lesekompetanse (literacy) handler om å kunne ta meningen fra tekstene."* (Breivik, 2015, s.22.) Tekster finner vi også på nett, og som vi har vært inne på tidligere, kommer mye av elevenes lese- og skrivetrening fra nettopp internett. Det er for eksempel mye enklere å bedrive prosessorientert skriving med digitale hjelpemidler. Her kan elevene redigere utkast i samme dokument, sende av gårde for fremmovermeldinger (formativ vurdering) og skrive ut når de er fornøyd. Her kommer vi igjen inn på motivasjonen ved å se sitt eget arbeid utvikle seg og bli til et faktisk produkt. (Cook & Finlayson, 2003, s. 96)

Etikk

Til slutt skal vi se på noen etiske betenknninger ved å benytte sosiale medier i undervisningen. *"Få nettverk er så omstridte som Facebook. Det er ikke merkelig, med tanke på at vi legger igjen mengder av personlig informasjon i en tjeneste som er eid av et privat selskap som forsøker å tjene penger på den selvsamme informasjonen vi legger igjen."* (Jackson, 2010, s.53.) Denne bekymringen går igjen blant de fleste som skriver om sosiale medier i skolen. Mange er også betenkte med å be elever utlevere seg på nett slik Krokan beskriver her: *"Dermed kan andre også lese hva den som publiserer skriver, en del liker ikke å stå frem slik i det offentlige rom, og mange gjør seg ekstra flid med det de publiserer, nettopp fordi det blir synlig for alle."* (Krokan, 2012, s. 78.) Dette er noen av de vanskelige etiske problemstillingene som dukker opp, når det er snakk om å benytte seg av sosiale medier i

undervisningen. Dog kan det diskuteres om ikke skolen uansett har en plikt i å vise elevene hvordan disse plattformene kan brukes hensiktsmessig og for å fremme motivasjon for læring. Dessuten reflekterer June Breivik om disse bekymringene ikke kan sammenlignes med de som kom sammen med introduksjonen av radio og TV. (2015, s. 54) Vil vi kanskje se tilbake på disse bekymringene om 20 år og riste på hodet?

Avsluttende kommentarer

Som vi har sett i denne artikkelen finnes det mange aspekter ved bruk av IKT og sosiale medier i norskundervisningen. Samfunnet er i endring og norskundervisningen bør endres i takt med dette. Bruken av IKT har, som vi nå har sett, mange fantastiske muligheter om man bruker det på en hensiktsmessig måte. Det er en stor kilde til motivasjon for elevene, det er muligheter for god tilpasset opplæring og ikke minst er det lovpålagt å ta i bruk digitale ressurser i undervisningen (GRF). Etter mitt syn vil innføringen av mer IKT i skolen føre til at elevene blir mer forberedt på fremtiden. For eksempel ved å måtte vurdere ulike påstander mot hverandre og vise god kildekritikk, kontra å kun få presentert fakta fra en lærebok. Jeg tror dog, ikke på noen måte, at digitale hjelpemidler kan erstatte en lærer- men at det kan være et godt supplement til undervisningen er ikke til å undergrave. Sosiale medier på den andre siden vil være mer betenkningsverdig å ta i bruk i undervisningen. Skolen skal, i mine øyne, ikke legge til rette for at elevene deler personlig informasjon med en kommersiell aktør som Facebook. Det kan også diskuteres i hvor stor grad elevene skal presses til å legge ut oppgavebesvarelser og lignende på nett i form av blogg og Wiki. IKT har, og bør ha, en stor plass i morgendagens norskundervisning der det er hensiktsmessig. For eksempel i POS eller som et tilskudd til tradisjonell undervisning. Det kan også argumenteres med at sosiale medier bør ha en plass i morgendagens norskundervisning, men dette må overveies nøye med bakgrunn i de etiske problemstillingene vi har sett på i denne artikkelen.

Litteratur

- Cook, Deirdre & Finlayson, Helen. (2003). *IKT i klasserommet – Interaktive barn, kommunikativ læring*. Oslo: Gyldendal
- Breivik, June M. (2015). *Læring i en digital tid*. Bergen: Fagbokforlaget

Engvig, Mona. (2010) *E-læring*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Jackson, Ida. (2010). *Sosiale medier – Hvordan ta over verden uten å gå ut av huset*. Oslo:

Aschehoug

Krokan, Arne. (2012). *Smart læring – Hvordan IKT og sosiale medier endrer læring*. Bergen:

Fagbokforlaget

Post- og teletilsynet. (2011). *Barn og unge på nett*. Kristiansand: Universitetet i Agder

Utdanningsdirektoratet. (2018). *Hva er fagfornyelsen?*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/nye-lareplaner---2020/>

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Læreplan i norsk (NOR1-05)* Hentet fra:

<https://www.udir.no/kl06/NOR1-05>